

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้ได้นำเสนอทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา” เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่สำคัญ มีดังนี้

- 2.1 คำนิยามที่สำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- 2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเมือง
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 คำนิยามที่สำคัญเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

The International Association of Scientific Experts in Tourism (AIEST) (Burkart,1981) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการเดินทางและพำนักเป็นการชั่วคราวในสถานที่ซึ่งมิใช่ถิ่นที่อยู่ปกติ และเป็นการเดินทางที่ไม่ใช่ไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยว 5 ประการ คือ

- 1.การท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากการเดินทางของบุคคลจากสถานที่หนึ่งไปพำนักอีกสถานที่หนึ่ง โดยมีจุดหมายปลายทางที่แตกต่างกัน
- 2.การท่องเที่ยวประกอบด้วย 2 องค์ประกอบคือ การเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง และพำนักอยู่ รวมถึงการประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว
- 3.การท่องเที่ยวก่อให้เกิดกิจกรรมที่แตกต่างจากกิจกรรมในถิ่นที่อยู่ปกติและการประกอบอาชีพ
- 4.การเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อการท่องเที่ยวเป็นการชั่วคราว ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ

5. การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวไปยังอีกสถานที่หนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ที่มีประโยชน์เป็นการถาวรหรือการประกอบอาชีพ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2525) ได้กำหนดนิยามของนักท่องเที่ยวและวิธีการจัดทำข้อมูลสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ดังต่อไปนี้

นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ คือ ชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย และพำนักอยู่ในประเทศไทยครั้งหนึ่งๆ ไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมงและไม่เกิน 90 วัน ชาวต่างประเทศเหล่านี้จะต้องเดินทางเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์อะไรก็ได้ที่ไม่ใช่มาทำงานทำหรือหารายได้ในประเทศไทย นักท่องเที่ยวเหล่านี้มีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ คือ

1. เดินทางเข้ามาเพื่อท่องเที่ยว เยี่ยมญาติ/เพื่อน พักผ่อน การศาสนา การกีฬา การประชุมสัมมนา การชุกดู
2. เดินทางเข้ามาเพื่อประสงค์ติดต่อทางธุรกิจหรือทำการค้าขาย
3. เดินทางเข้ามาและออกไปกับเรือเดินสมุทรลำเดียวกันที่แวะจอด ณ ท่าเรือและขึ้นมาค้างคืนบนบก

สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางออกไปจากประเทศไทยแล้ว และเดินทางกลับเข้ามาใหม่ในการกลับมาครั้งที่ 2 หรือครั้งต่อ ๆ ไป หากแต่ละครั้งพำนักอยู่ในประเทศไทยเกินกว่า 24 ชั่วโมง จะนับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่งตามหลักเกณฑ์ที่ทุกประเทศปฏิบัติกัน

ส่วนผู้โดยสารที่เดินทางผ่านหรือแวะต่อเครื่องบิน ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ จะไม่นับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยว และผู้คนที่อาศัยอยู่ติดชายแดนไทยเดินทางข้ามแดนเข้ามาในประเทศไทยเข้ามา-เย็นกลับ ก็จะไม่นับรวมเข้าเป็นนักท่องเที่ยวเช่นกัน

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนประเทศไทยนั้น ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือสำคัญ 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือเดินทาง (Passport) คือนักท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป
2. นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือผ่านแดน (Border Pass) คือ นักท่องเที่ยวที่อยู่ติดชายแดนประเทศไทย ซึ่งเข้ามาเยือนประเทศไทย และมีสิทธิ์พำนักอยู่ในประเทศไทยได้นาน 15 วัน

นักท่องเที่ยวภายในประเทศ คือ บุคคลทุกสัญชาติซึ่งมีที่พำนักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทยและเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งซึ่งมิใช่ถิ่นที่อยู่ประจำ เพื่อพักผ่อน เยี่ยมญาติ ศึกษาหาความรู้ การกีฬา การศาสนา ประชุม สัมมนา ติดต่อธุรกิจหรือประกอบ

ธุรกิจใด ๆ แต่ทั้งนี้ต้องมีได้รับจ้างในการประกอบภารกิจนั้นจากผู้ใด ณ สถานที่แห่งนั้น บุคคลดังกล่าวจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวภายในประเทศค้างแรม
2. นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน

ที่พักแรมของนักท่องเที่ยว คือ สถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้พักระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งจำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะการใช้ ดังนี้

โรงแรม หมายถึง ที่พักแรมที่สร้างขึ้นเฉพาะและแบ่งเป็นห้องพัก มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นแก่นักท่องเที่ยว และเก็บค่าเช่าเป็นรายห้อง ขายบริการให้แก่ นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นโรงแรมทั้งขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก

โรงแรมขนาดใหญ่ เป็นโรงแรมที่มีห้องพักจำนวน 100 ห้องขึ้นไป สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบถ้วน เช่น ห้องปรับอากาศ ห้องชุด ห้องพักผ่อน ห้องอาหาร ห้องประชุม สระว่ายน้ำ สถานบันเทิง สถานบริการต่าง ๆ ร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกต่าง ๆ ตลอดจน บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา บริการไปรษณีย์ บริการรับ-ส่ง ฯลฯ

โรงแรมขนาดเล็ก เป็นโรงแรมที่มีห้องพักต่ำกว่า 100 ห้อง มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ น้อยกว่าโรงแรมขนาดใหญ่

เกสต์เฮ้าส์ หมายถึง ที่พักที่เจ้าของสถานที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยว ที่พักนี้อาจจะอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนี้

1. ลักษณะบ้านพักที่เจ้าของจัดส่วนหนึ่งไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว
2. ลักษณะคล้ายโรงแรม แต่วิธีและระเบียบต่าง ๆ ไม่เข้มงวดมากเหมือนโรงแรม ที่พักลักษณะนี้คิดค่าบริการ 2 อัตรา คือ ถ้าค่าบริการอยู่ในอัตราสูง จะเป็นห้องพักที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ โทรศัพท์อยู่ในห้องพัก แต่ถ้าค่าบริการอยู่ในอัตราต่ำ ผู้เข้าพักจะต้องใช้ห้องน้ำและโทรศัพท์รวม

บังกาลัย หมายถึง ที่พักที่จัดให้นักท่องเที่ยวพักเป็นหลัง ๆ หลังหนึ่งอาจมี 1 ห้องนอนหรือมากกว่าก็ได้ แต่ในการรวบรวมสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บังกาลัยจะต้องอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น ตามชายหาด เป็นต้น หากใช้ชื่อบังกาลัยแต่ตั้งอยู่ในเมืองย่านธุรกิจ จะถูกจัดรวมอยู่ในกลุ่มโรงแรม

บ้านญาติหรือบ้านเพื่อน หมายถึง ที่พักที่อยู่ในบ้านญาติพี่น้องหรือเพื่อนของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวพักโดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่า

บ้านรับรองของหน่วยราชการ หมายถึง ที่พักหน่วยราชการจัดสร้างไว้ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อใช้รับรองแขกของทางราชการ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องพัก สถานที่พักในลักษณะนี้มักจะไม่ต้องเสียค่าเช่า

บ้านรับรองของบริษัทเอกชน หมายถึง ที่พักที่บริษัทเอกชนได้จัดสร้างไว้ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อรับรองหรือให้พนักงานของบริษัทเดินทางไปจังหวัดนั้น ๆ ได้ใช้พักเป็นสวัสดิการของบริษัท

ที่พักในวัด หมายถึง ที่พักแรมซึ่งทางวัดหรือสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ได้จัดบริเวณส่วนหนึ่งให้เป็นที่พักสำหรับผู้เดินทาง และบริการโดยไม่คิดค่าเช่า นอกจากนี้ผู้เข้าพักจะทำบุญถวายวัดตามกำลังศรัทธา

หอพักเยาวชน หมายถึง ที่พักที่กลุ่มบุคคลจัดไว้เพื่อสมาชิกของกลุ่มมาใช้บริการ โดยจะเสียค่าเช่าในอัตราประหยัด และเปิดให้บุคคลภายนอกมาใช้บริการได้

ที่พักของหน่วยงานราชการ ณ แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ที่พักของหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ ณ สถานที่ทำการของหน่วยราชการ ซึ่งอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพัก การจะเข้าพักจะต้องติดต่อกับหน่วยงานเจ้าของสังกัดก่อน เช่น กรมป่าไม้ ที่พักของอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. ตัวกระตุ้นการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งของการสัญจรหรือการพักผ่อนหย่อนใจซึ่งเกี่ยวข้องกับการเดินทางจากสถานที่หนึ่ง ซึ่งส่วนมากจะเป็นบ้านของตนเองไปยังอีกสถานที่หนึ่งที่ดีถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวมักจะมีตัวกระตุ้น (Motivator) อย่างใดอย่างหนึ่ง Mc. Intosh (1972) แบ่งตัวกระตุ้นดังกล่าวเป็น 4 ประเภท คือ

1. Physical Motivators เป็นตัวกระตุ้นเพื่อต้องการความผ่อนคลายด้านกายภาพ เป็นการพักผ่อนรูปแบบหนึ่ง เช่น กิจกรรมทางกีฬา การบำบัดทางกายภาพด้วยวิธีพิเศษซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของแต่ละบุคคล

2. Cultural Motivators เป็นตัวกระตุ้นซึ่งก่อให้เกิดความปรารถนาในการเดินทางเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้น ตลอดจนจนมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงออกในรูปของศิลปะ ดนตรี วรรณกรรม และนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

3. Interpersonal Motivators เป็นตัวกระตุ้นในลักษณะของความต้องการที่จะไปเยี่ยมญาติ เพื่อนฝูง หรือพบปะผู้คนที่มีความคิดใหม่ ๆ หรือต้องการหลบออกจากงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เป็นต้น

4. Status and Prestige Motivators เป็นตัวกระตุ้นซึ่งแสดงถึงความภาคภูมิใจและเกียรติยศของบุคคล ซึ่งอยู่ในลักษณะของการเดินทางเพื่อประกอบธุรกิจในด้านหน้าที่การงานของตน หรือเพื่อการศึกษาดูงาน ตลอดจนเพื่อความสำเร็จขั้นสูงในอาชีพของตนอีกด้วย

จากตัวกระตุ้นในการเดินทางทั้ง 4 ประเภทนี้ Robinson (1976) ได้นำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของบุคคลทั่วไป โดยแบ่งออกเป็น 8 ประการ ดังนี้

1. เพื่อการพักผ่อนให้เกิดความสดชื่นทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งกลายมาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชีวิตสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ เคร่งเครียด และความเหน็ดเหนื่อย

2. เพื่อการรักษาสุขภาพ เช่น การพักผ่อนต่าง ๆ การบำบัดด้วยวิทยาการทางการแพทย์ การอาบแดดเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

3. เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมทางกีฬา เช่น การปีนเขา เล่นสกี ล่าสัตว์ เป็นต้น

4. เพื่อความพอใจและความสนุกสนานตื่นเต้นส่วนตัวเป็นครั้งคราวในลักษณะที่เป็น Holiday - Making

5. เพื่อความสนใจในสิ่งสำคัญของประเทศอื่น โดยเฉพาะสถานที่ที่มีโบราณสถานหรือวัฒนธรรมที่เก่าแก่ สถานที่ที่มีการเฉลิมฉลองในด้านศิลปะ การดนตรี การละคร เป็นต้น

6. เพื่อเหตุผลระหว่างตัวบุคคล เช่น การไปเยี่ยมญาติ การแสวงหาเพื่อนใหม่

7. เพื่อเหตุผลทางด้านจิตใจ เช่น การประกอบพิธีทางศาสนาในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

8. เพื่อเหตุผลทางธุรกิจและอาชีพ เช่น การสัมมนาของสมาชิกที่สังกัดในองค์กรเดียวกัน

ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีเหตุผลต่าง ๆ มากกระตุ้นให้มีการเดินทางท่องเที่ยวขึ้นก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็ต้องพบกับอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งขัดขวางมิให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ ดังที่ Lansing and Blood (1964) ได้กล่าวถึงอุปสรรคที่ขัดขวางมิให้สามารถเดินทางท่องเที่ยว 6 ประการคือ

1. ค่าใช้จ่าย (Expense) ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดด้านการเงินที่สำคัญของบุคคลหรือครอบครัวที่จะเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว

2.ไม่มีเวลา (Lack of Time) สำหรับอาชีพต่าง ๆ ในโลกที่เป็นเสมือนเครื่องจักรกลนี้ มักดูเอาเวลาต่าง ๆ ไปหมด รวมทั้งเวลาว่างที่จะต้องพักผ่อนด้วย

3.ข้อจำกัดด้านสุขภาพ (Physical Limitations) สำหรับคนที่สุขภาพไม่สมบูรณ์หรือคนชรา ตลอดจนคนที่มีโรคประจำตัวบางประเภท มักจะไม่มีโอกาสไปท่องเที่ยวที่ไกล ๆ ได้

4.สภาพแวดล้อมของครอบครัว (Family Circumstances) ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก หรือมีผู้สูงอายุมักจะเกิดความลำบากในการดูแลเอาใจใส่ ทำให้ไม่สามารถออกไปท่องเที่ยวได้

5.ขาดความสนใจในการท่องเที่ยว (Lack of Interest) เช่น ไม่รู้ว่าจะไปท่องเที่ยวสถานที่ใด ขาดข่าวสารด้านการท่องเที่ยว บางคนมีความเฉื่อยชาที่จะเดินทางท่องเที่ยว ไม่ชอบการเดินทาง หรือไม่ชอบพบปะผู้คนแปลกหน้าเมื่อต่างสถานที่ เป็นต้น

6.ข้อจำกัดด้านจิตวิทยา (Psychological deterrents) ได้แก่ ความกลัวในการเดินทาง กลัวจะเกิดความไม่ปลอดภัยในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว หรือกลัวที่จะสนทนาในภาษาต่างประเทศที่ตนไม่เข้าใจ เป็นต้น

2.ความสำคัญของการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวจัดเป็นอุปทาน (Supply) ที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศหนึ่ง ๆ การท่องเที่ยวนั้นสามารถยกระดับเศรษฐกิจของประเทศให้เพิ่มพูนขึ้นได้ เช่น ในแง่ของการจ้างงานของประชาชนในท้องถิ่น หรือช่วยให้ภาวะดุลย์การชำระเงินของประเทศดีขึ้น Robinson (1976) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวช่วยเศรษฐกิจของชาติได้ ในลักษณะที่ช่วยพัฒนาและสร้างความสำคัญให้กับเศรษฐกิจในระดับภาค ได้รวดเร็วกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น และโดยธรรมชาติของการท่องเที่ยวนั้นยังช่วยยกระดับของพื้นที่โดยรอบภูมิภาคให้เกิดความสำคัญขึ้นมาอีกด้วย นอกจากนี้ด้านเศรษฐกิจแล้ว การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับนโยบายด้านสังคม ผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับคือ บริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน เช่น ระบบการคมนาคม โรงพยาบาล โรงเรียน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จำเป็นสำหรับพื้นที่ที่จะได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ คือ การจ้างงานภายในท้องถิ่น

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจและสังคมนั้น Young (1973) สรุปไว้ 5 ประการคือ

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นด้วย

2. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดงานต่าง ๆ ขึ้นมา โดยเฉพาะงานสำหรับแรงงานประเภทที่ไม่ต้องอาศัยฝีมือและความชำนาญ (Unskilled workers)

3. การท่องเที่ยวสามารถเป็นนโยบายหลักของการพัฒนาภาค โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างพื้นที่ที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักกับพื้นที่ที่ไม่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมของประเทศ

4. การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้ เช่น งานหัตถกรรมต่าง ๆ สินค้าประเภทเครื่องหนัง เสื้อผ้า เพชรพลอย เครื่องแก้ว อาหารเครื่องดื่ม เครื่องมือเกี่ยวกับการสันทนาการต่าง ๆ เป็นต้น

5. การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอาจส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์ที่ดีของประเทศในสายตาคนทั้งโลก และยังทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก

สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่มากมายนั้น Vila (1971) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อประเทศกำลังพัฒนาในแง่ที่ว่า เป็นเสมือน Invisible Export ประเภทหนึ่ง มีความน่าเชื่อถือกว่าสินค้าที่เป็น Primary Product เช่น สินค้าเกษตรที่มีราคาขึ้นลงตามสภาวะของตลาดโลก ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะมีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ซึ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายคนส่วนใหญ่ในประเทศเหล่านี้คิดว่าการท่องเที่ยวนำประโยชน์มาให้ ทำรายได้ให้กับประเทศ สร้างงานและทำให้เกิดการลงทุนที่หลากหลายบริเวณแหล่งท่องเที่ยว แต่จะพบว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งต่อชุมชนระดับเมืองใหญ่จนถึงหมู่บ้าน ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

3. องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว

ดำเนินนอก (2533) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวมี 3 ประการ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถดึงดูดโน้มน้าวให้เกิดความสนใจ ประารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ แหล่งท่องเที่ยว (Tourism Attraction) หมายถึง พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือน โดยที่พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือน

จะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ดังนั้นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจึงเป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่ง หรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุด แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวสนใจนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยกันมาก

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา คือ ความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

2. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ อะไรก็ตามที่คนเราสร้างขึ้นแล้ว สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณที่สุโขทัย และอยุธยา เป็นต้น วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำ เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้นมา ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การฟ้อนรำ ลอยกระทง แห่เทียนพรรษา เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งกีฬา การแสดงมหรรมดนตรี การจัดงานเทศกาล เช่น งานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) หมายถึง สรรพสิ่งทีรองรับในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวไปได้อย่างความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญมากที่สุด คือ เรื่องที่พัก ไม่ว่าจะเป็นที่พักในรูปแบบใด เช่น โรงแรม เกสต์เฮาส์ ฯลฯ เนื่องจากการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากถิ่นที่อยู่ตามปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ปกติจะกำหนดว่าไม่ต่ำกว่า 24 ชั่วโมง) ดังนั้นในการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจึงต้องการที่พักค้างคืน ที่พักค้างคืนจึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยว เรื่องต่อมาคือเรื่องอาหารการกิน จึงต้องมีร้านอาหารไว้บริการ และเรื่องของการสื่อสารข้อมูลเพื่อการเดินทางที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้อย่างสะดวก บริการนำเที่ยวก็เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้อยากเดินทางท่องเที่ยว แต่ไม่ต้องการช่วยตนเอง การให้บริการนำเที่ยวเป็นหน้าที่ของบริษัทนำเที่ยวที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

3. การเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง การไปถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้ คือจะต้องมีการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างสะดวก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีด้วยกัน 3 ทาง คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ 3 ทาง แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะสามารถพัฒนาได้ดี เมื่อมีทางคมนาคมขนส่ง

ก็จะต้องมีพาหนะขนส่ง รถ เรือ เครื่องบิน ที่จะขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว
สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องของการเข้าถึง

ในการท่องเที่ยวจะต้องมีทั้ง 3 สิ่งนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ สิ่งดึงดูดใจ
ทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
นั้นได้ อาจกล่าวได้ว่าทั้งสามสิ่งนี้เป็น “หัวใจของการท่องเที่ยว”

4. ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

ด้วยเหตุที่การท่องเที่ยวของมนุษย์แต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนชอบ
แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ บางคนชอบแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง
แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ Peters (1969) ได้จัดหมวดหมู่ออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attractions) ได้แก่ สถานที่ทาง
ประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ หรือสิ่งก่อสร้างเก่าแก่ พิพิธภัณฑน์ วัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ๆ สถาบัน
ทางการศึกษาหรือทางการเมือง ตลอดจนประเพณีทางศาสนาต่าง ๆ

2. แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่าง ๆ (Tradition Attractions)
ได้แก่ เทศกาลประจำชาติ ศิลปหัตถกรรม ดนตรี นิยายพื้นบ้าน ชีวิตและประเพณีดั้งเดิม
ของชนพื้นเมืองต่างๆ

3. แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงความงดงามของภูมิประเทศ
(Scenic Attractions) ได้แก่ สถานที่สวยงามตามธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติ ชีวิตสัตว์ป่า
ดอกไม้และสวนไม้ประดับแปลกๆ ชายทะเล และแหล่งท่องเที่ยวบนภูเขาต่าง ๆ เป็นต้น

4. แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions)
ได้แก่ การเข้าร่วมหรือเล่นกีฬาต่าง ๆ การแสดงในสวนสาธารณะ สวนสัตว์ หรือพิพิธภัณฑน์
สัตว์ทะเลต่าง ๆ โรงภาพยนตร์ โรงละคร แหล่งบันเทิงยามค่ำคีน ตลอดจนภัตตาคาร เป็นต้น

5. แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ (Other Attractions) เช่น สถานที่พักผ่อนสุขภาพ
ประเภทต่างๆ สถานที่อาบน้ำแร่ ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งไม่ปรากฏ
ในที่อื่น เป็นต้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2533) แบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น
3 ประเภท โดยยึดเป้าหมายการไปชมของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพ
ของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือความน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ได้แก่ ภูเขา
ป่าไม้ น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร ชายทะเล เกาะแก่ง ภูมิทัศน์และสภาพภูมิศาสตร์อื่น ๆ นอกจากนี้

ยังรวมถึงบริเวณที่มนุษย์เราได้เข้าไปปรับปรุงตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วนให้ความงามของธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศต่างๆ

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์เราได้สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกของอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ พระราชวัง ศาสนสถาน โบราณวัตถุสถาน อนุสรณ์สถาน และพิพิธภัณฑสถาน

3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมาตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพชีวิตไทยริมคลอง ตลาดน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านประมง งานเทศกาลประเพณี ศูนย์แสดงวัฒนธรรมประเพณี และสวนสนุก เป็นต้น

5. อุปสงค์และอุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2537) ให้คำจำกัดความของอุปสงค์และอุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ดังนี้

อุปสงค์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สามารถซื้อบริการนั้นได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ณ ระดับอัตราบริการต่าง ๆ กัน โดยถ้าอัตราค่าบริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวลดลง ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการจะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าอัตราค่าบริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการจะลดลง ฉะนั้นอุปสงค์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงผันแปรเป็นปฏิภาคสวนกลับ

อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณบริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบการนั้นเต็มใจขายให้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ณ ระดับอัตราค่าบริการต่าง ๆ กัน อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงผันแปรโดยตรงกับอัตราค่าบริการ โดยอัตราค่าบริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวลดลง ปริมาณบริการที่ผู้ประกอบการจะนำออกขายก็ลดลงด้วย แต่ถ้าอัตราค่าบริการของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ปริมาณบริการที่ผู้ประกอบการจะนำออกขายก็เพิ่มขึ้นด้วย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในการอธิบายถึงวิถีทางบางลักษณะของอุปสงค์และ

อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อศึกษาพฤติกรรมของระบบและส่วนต่าง ๆ ของอุปสงค์ และอุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (แผนภูมิ 2.1)

จากแผนภูมิ พบว่า อุปสงค์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือ นักท่องเที่ยวที่มี สัญชาติญาณชอบการเดินทางท่องเที่ยวอยู่แล้ว อุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งก็คือ การจัดองค์การและการวางแผนระดับชาติเพื่อการลงทุน พัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมบุคลากร ที่พักผ่อน อาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ชำวสาร ให้นักท่องเที่ยวรู้ถึงความสวยงามของทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการอื่น ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจะทำให้เกิด อุปสงค์อยากจะเดินทางมาท่องเที่ยวตามข่าวสารที่ได้รับซึ่งก็ต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ก่อนตัดสินใจเดินทาง เช่น ฤดูกาลที่เหมาะสมในการเดินทาง ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่าย ในการท่องเที่ยว ที่พักแรม อาหาร เป็นต้น หากต้องการข่าวสารการท่องเที่ยวเพิ่มเติม ก็อาจติดต่อมายังแหล่งท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะมาท่องเที่ยว สามารถติดต่อกับบริษัทนำเที่ยวมาเป็นกลุ่มหรือมาเองอย่างอิสระก็ได้ โดยอาศัยการขนส่ง เป็นพาหนะในการเดินทาง คือ ทางบก ทางเรือ หรือทางอากาศ เมื่อเดินทางถึงประเทศ นั้นแล้วก็จะมีการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกประเทศ อันประกอบด้วยระเบียบ พิธีการตรวจคนเข้าเมืองและศุลกากร เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวแล้วจะต้องมีระเบียบ วินัย และมารยาทในการท่องเที่ยวที่ดี ส่วนอุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็ต้องพัฒนา และอนุรักษ์ให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวคงสภาพความงดงาม รวมทั้งให้การต้อนรับ นักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีงาม พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวในราคาที่ยุติธรรม เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

6. ความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

ความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง จำนวน นักท่องเที่ยว/กิจกรรม/ช่วงเวลา ที่พื้นที่นั้นสามารถจะรองรับได้โดยไม่ทำให้สภาพกายภาพ และชีวภาพเสื่อมลงอย่างถาวรและทั้งนี้พื้นที่นั้นยังคงมีคุณค่าเพียงพอที่จะสร้างความพอใจ และประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้

Pearce (1981) ได้จำแนกความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว 3 ลักษณะ คือ

1.ความสามารถรองรับทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึง ขนาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยว โดยไม่ทำให้สถานที่เหล่านี้ทรุดโทรมสึกกร่อนจากความแออัดของนักท่องเที่ยว

2.ความสามารถรองรับทางสภาวะแวดล้อม (Environmental Carrying Capacity) หมายถึง ความสมดุลของระบบนิเวศ (Ecosystem) หมายถึง สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศสามารถที่จะมีชีวิตรอดอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน จากการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่ง

3.ความสามารถรองรับทางจิตวิทยา (Psychological Carrying Capacity) จำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนหนึ่งเดินทางท่องเที่ยว ในสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยไม่สร้างความรู้สึกอึดอัดรำคาญให้แก่เจ้าของสถานที่ และขณะเดียวกันในระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกันเองก็จะรู้สึกปลอดโปร่ง ไม่รำคาญอันเนื่องมาจากความแออัดยัดเยียดของสถานที่แห่งนั้น

Gilbert, Peterson, and Lime (1982) กำหนดมาตรการในการควบคุม และเพิ่มขีดความสามารถ ดังนี้

1.การใช้ระเบียบข้อบังคับ (Regulation)

1.ใช้นโยบายที่เข้มงวดในการควบคุม (Policy enforcement) เช่น กำหนดบทลงโทษ เพิ่มการตรวจตราจับกุม

2.กำหนดเขตพื้นที่ (Zoning regulation) เช่น กำหนดพื้นที่กิจกรรมพิเศษ เขตเพื่อการท่องเที่ยวถาวรและชั่วคราว

3.กำหนดระดับความเข้มข้นของการใช้พื้นที่ (Restriction on use intensity) เช่น กำหนดจุดเข้าออกแหล่งท่องเที่ยว การสงวน อนุรักษ์ ควบคุมปริมาณผู้คน ควบคุมขนาดและกิจกรรม เป็นต้น

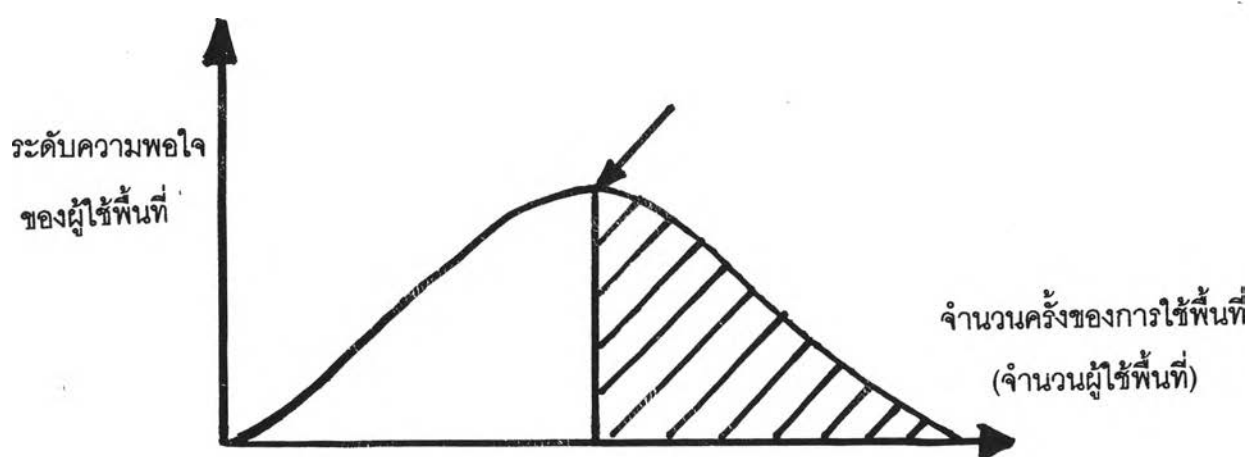
2.การใช้มาตรการทางการจัดการ (Manipulation)

1.การปรับปรุงสภาพทางกายภาพ (Physical alterations) เช่น การสร้างถนน การปรับปรุงองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มขั้นตอนในการขอใช้บริการ

2.การโฆษณาประชาสัมพันธ์ (Information disposal) เช่น การให้คำชี้แจงแก่นักท่องเที่ยวเป้าหมายเฉพาะกลุ่ม การชี้แนะพื้นที่ที่ไม่ค่อยถูกใช้สอย เป็นต้น

3.การเรียกสิ่งตอบแทน (Eligibility requirement) เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมผ่านทาง การเก็บค่าบริการเพิ่มขึ้น เป็นต้น

Nielson, Shelby และ Hass (1971) ได้สร้าง แบบจำลองความพอใจของผู้ใช้ หรือ User Satisfaction Model แบบจำลองนี้ได้อธิบายว่า ระดับความพอใจของผู้ใช้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง (User Satisfaction Level) เช่น น้ำตก แหล่งบ่อน้ำพุร้อน ฯลฯ จะมีขีดจำกัด ณ จุดหนึ่ง (ลูกศรชี้) หากพื้นที่ใดมีผู้ใช้เกินจุด (พื้นที่แรเงา) ระดับความพอใจของผู้ใช้พื้นที่ก็จะลดลงและจะลดลงเรื่อย ๆ ตามจำนวนผู้ใช้พื้นที่ที่เพิ่มมากขึ้น และมีตัวแปรคือ จำนวนครั้งที่ใช้พื้นที่ และ จำนวนคนที่ใช้พื้นที่ต้องเกี่ยวข้องด้วย เช่น เมื่อนักท่องเที่ยวคนหนึ่งต้องเดินทางไปยังแหล่ง บ่อน้ำพุร้อนที่เคยไปมาแล้ว ได้พบปะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มเดิมหรือผู้ร่วมเดินทางกลุ่มเดิม ก็จะทำให้ระดับความพอใจของเขาลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับการเดินทางครั้งแรก

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงแบบจำลองความพอใจของผู้ใช้พื้นที่

7. ลักษณะของแหล่งหรือเมืองท่องเที่ยว

กองวิจัย สำนักผังเมือง (2526) ได้กำหนดลักษณะของ “เมืองตากอากาศที่สมบูรณ์” (Resort Town) ของเมืองตากอากาศชายทะเลว่า ต้องมีภูมิประเทศและอากาศที่เหมาะสม ไม้ร้อนไม่หนาวเกินไป มีความสงบเงียบร่มรื่น ทิวทัศน์งดงาม ประชาชนสามารถใช้ชายทะเลได้โดยเสมอภาค ไม่จำกัดสถานที่และเวลา มีความปลอดภัยทั้งทางร่างกายและทรัพย์สิน ปราศจากสิ่งและเสียงรบกวน ความสงบสุข มีบริการทุกประเภทครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพ ภายในเมืองมีรายได้เข้าเทศบาลเพื่อบำรุงท้องที่เพียงพอ และมีงบประมาณพอจะพัฒนาเมืองได้ต่อไปโดยไม่คำนึงถึงเงินช่วยเหลือจากส่วนกลาง ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ หรือผลพลอยได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวตากอากาศนี้ด้วยนอกจากอาชีพหลักดั้งเดิม

Peters (1969) ได้ให้ความหมายของ "Tourist Resort" ว่าเป็นแหล่งพักผ่อนที่มีหลายรูปแบบ เป็นกิจกรรมเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจพัฒนามาจากหมู่บ้านหรือเมืองธรรมดาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยมักจะมีที่ตั้งที่สะดวกต่อการเข้าถึง (Good Access) และจะประกอบด้วยที่พักพร้อมสาธารณูปโภคที่เพียงพอ

Lawson and Baud Bovy (1977) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ที่ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ได้คือ

- สถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งเพื่อสุขภาพหรือความสนุกสนาน
- เป็นแหล่งที่มีบรรยากาศดี และอาจใช้ประโยชน์เพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บ
- ประเภทป่าเขา (Alpine Resort)
- แหล่งท่องเที่ยวชายทะเล

8. บทบาทและหน้าที่ของเมืองต่อการท่องเที่ยว

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2532) ได้กล่าวว่า เมืองมีความสำคัญและมีบทบาททางการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประการ กล่าวคือ เป็นแหล่งของการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Tourist Service Center) เช่น สถานพักผ่อน บริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร เป็นต้น หรืออาจจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว (Tourist Spot) โดยมีพื้นที่การท่องเที่ยว (Tourist Area) อยู่ภายในตัวเมืองเองก็ได้ เช่น ย่านการค้า สถานบันเทิงเริงรมย์

การที่เมืองจะมีบทบาทและหน้าที่ทั้ง 2 ประการ ดังกล่าวได้จะต้องมีความพร้อมอยู่ในตัว ความพร้อมในที่นี้ หมายถึง สิ่งหรือส่วนประกอบของสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือสิ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ที่จะเลือกเดินทางมาสู่สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้น แม้ว่าความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะไม่ใช่สิ่งดึงดูดใจหรือสิ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวก็มีอิทธิพลมากในการตัดสินใจเลือกเดินทางมายังสถานที่นั้น

ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวแบ่งเป็นลักษณะใหญ่ ๆ 5 ประการ ได้แก่

1. สภาพของการเข้าถึง
2. สิ่งอำนวยความสะดวก
3. สภาพแวดล้อม
4. ข้อจำกัดในการรับนักท่องเที่ยว
5. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน

แสงไทย นวราชภรณ์ (2534) จำแนกเมืองออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ตามหน้าที่ และบทบาทที่มีต่อการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

1. เมืองที่เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยว มีลักษณะเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งคุณสมบัตินี้มีความสำคัญอย่างมาก ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวโดยตรง

2. เมืองที่เป็นเมืองบริการ เมืองประเภทนี้อาจจะมีหรือไม่มีแหล่งท่องเที่ยวก็ได้ แต่จะอยู่ในตำแหน่งที่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ไม่สามารถรองรับหรือให้บริการกับนักท่องเที่ยวได้ดีพอ ลักษณะนี้จะทำให้เมืองมีหน้าที่เป็นส่วนบริการสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่โดยรอบหรือใกล้เคียง เช่น เป็นแหล่งที่พัก แหล่งรับประทานอาหาร หรือเป็นสถานที่ให้บริการความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

3. เมืองที่เป็นจุดแวะพัก ในบางกรณีพบว่าเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีระยะไกล จำเป็นจะต้องมีจุดแวะพักระหว่างทางสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเมืองที่ทำหน้าที่นี้จะอยู่ระหว่างจุดตั้งต้นกับจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวและอยู่ในระยะทางที่เหมาะสม เมืองลักษณะนี้อาจจะมีหรือไม่มีแหล่งท่องเที่ยวก็ได้ หน้าที่ของเมืองให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่แวะพักในระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งจะคล้ายกับเมืองบริการ แต่นักท่องเที่ยวใช้เวลาน้อยกว่า ยกเว้นในกรณีที่เมืองเป็นจุดแวะพักมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ด้วย ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในเมืองที่เป็นจุดแวะพักมากขึ้น

4. เมืองที่เป็นทางผ่าน ในกรณีนี้เมืองจะมีลักษณะเป็นทางผ่านของการท่องเที่ยวเท่านั้น อาจอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวหรือใกล้เคียงก็ได้ แต่ไม่มีแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวแวะเที่ยวชม ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากการที่เมืองนั้นไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีแรงดึงดูดมากพอ หรือยังไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวหรือการประชาสัมพันธ์ที่ดีพอ จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จักและไม่หยุดแวะเที่ยวชม

โดยทั่วไป ลักษณะหรือบทบาทของเมืองที่มีต่อการท่องเที่ยว จะมีหลายลักษณะหลายบทบาทผสมกันไป ซึ่งจะมีผลต่อการวางนโยบาย แนวทางและวิธีการในการพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว

9.รูปร่างของแหล่งท่องเที่ยว

จากการศึกษาของ Johns (1933) พบว่า เดิมนั้นแหล่งท่องเที่ยวมีสภาพเป็นธรรมชาติ ต่อมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่าง โดยจากการเพิ่มเติมของสาธารณูปโภคต่าง ๆ และเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมสวยงาม รวมทั้งผลกระทบจากการขยายตัวของ

เมือง ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวอื่นได้รับผลกระทบตามไปด้วย และส่งผลให้มีรูปลักษณะ และเอกลักษณ์ของตัวในภายหลัง

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมักจะเริ่มจากศูนย์กลาง (Core) และขยายจากศูนย์กลางมากขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล ศูนย์กลาง (Core Area) มักจะเริ่มจากร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม และศูนย์กลางธุรกิจ ซึ่งอยู่ใกล้กับย่านที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยเฉพาะโรงแรมจะใช้ที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ดีที่สุด ล้อมรอบด้วยแหล่งบันเทิงต่าง ๆ ขณะที่แหล่งบริการนักท่องเที่ยวอื่น ๆ อยู่ห่างออกไป

Barrette (1958) ได้ศึกษาในอังกฤษและเวลส์ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวชายทะเล 8 แห่งในย่านดังกล่าว ขนาดความหนาแน่นของแหล่งบริการด้านที่พักลดลงเมื่อมีระยะห่างจากศูนย์กลางของเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ ออกไปมากขึ้น

การขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยวมักจะเริ่มจากบริเวณศูนย์กลาง (Core) ออกไป โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ จะขยายตัวออกจากแหล่งท่องเที่ยวเก่า ๆ ออกไป 2 ลักษณะคือ

- 1.Radial Expansion เช่น ไปตามเส้นทางคมนาคมหรือตามหุบเขา (Valley)
- 2.Linear Development เช่น ขนานไปกับชายฝั่งทะเล นั่นคือ จะมีการขยายตัวไปในทิศทางใดก็ขึ้นอยู่กัสภาพภูมิประเทศ โครงข่ายการคมนาคม กฎเกณฑ์ และข้อจำกัดของการวางแผนในพื้นที่ เป็นต้น

10. ขั้นตอนวิวัฒนาการของแหล่งท่องเที่ยว

Butler (1980) ได้กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะต้องอยู่ในขั้นตอนวิวัฒนาการ 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 Exploration (การค้นพบ) เกิดขึ้นโดยนักค้นพบกลุ่มเล็ก ๆ เป็นการค้นพบที่ไม่เป็นพิธีการ ไม่มีความสะดวกสบายใด ๆ ในขั้นตอนนี้ สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวมักจะไม่ถูกเปลี่ยนแปลงโดยนักท่องเที่ยวแต่อย่างใด

ขั้นตอนที่ 2 Involvement (ช่วงเกี่ยวพัน) เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวและประชาชนผู้อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเดินทางเข้าสู่พื้นที่บริเวณนั้นมากขึ้น พร้อมกับมีการพัฒนาสาธารณูปโภคในบริเวณดังกล่าวด้วย

ขั้นตอนที่ 3 Development (ขั้นตอนนี้มีการพัฒนา) เป็นช่วงที่มีการพัฒนาอย่างมากที่สุด มีสาธารณูปโภคที่มีความทันสมัยยิ่งขึ้นตอบสนองความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 Consolidation (ขั้นตอนที่เป็นปีกแผ่น) ในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว มีความชัดเจนในเชิงธุรกิจมากขึ้น มีย่านธุรกิจที่แบ่งแยกพื้นที่ออกเป็นแหล่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีและชัดเจน บรรดาสาธารณูปโภคเก่า ๆ ของพื้นที่เดิมถูกเปลี่ยนแปลงไปเกือบทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 5 Stagnation (ขั้นตอนหยุดนิ่ง) เป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวมากที่สุด (Peak Number of Tourist) และบางครั้งอาจมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพธรรมชาติในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการสร้างธรรมชาติเทียมขึ้นทดแทน และจากการที่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นกว่าขั้นที่ 4 จึงอาจเกิดปัญหาทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 6 Decline or Rejuvenation (ขั้นเสื่อม) เป็นขั้นตอนที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีความเสื่อมโทรม สาธารณูปโภค และบริการล่าสมัย ไม่เหมาะสมกับสมัยนิยม นักท่องเที่ยวหายไป ที่พักต่าง ๆ ที่มีอยู่จะเปลี่ยนแปลงเป็นคอนโดมิเนียม บ้านเพื่อการพักผ่อนถาวรของผู้สูงอายุ การตั้งถิ่นฐานที่มิใช่เพื่อการท่องเที่ยว

ปัจจุบันเมืองพัทยาอยู่ในขั้นตอนที่ 5 คือขั้นตอนของการหยุดนิ่ง ซึ่งเป็นระยะที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุด มีการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มที่ ทำให้สภาพธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวตามมา เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาการใช้ที่ดิน ปัญหาสังคม ฯลฯ

11. การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

สุวัฒนา ธาดานิติ (2522) กล่าวถึง การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การใช้ที่ดินของแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว และการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองเพื่อเป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยวจึงกระทำในสองลักษณะ กล่าวคือ เป็นการจัดระเบียบและเสนอแนะการใช้ที่ดิน ณ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการใช้ที่ดินในเมือง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นอย่างเหมาะสม การวางแผนการใช้ที่ดินจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งในขบวนการวางแผนการท่องเที่ยว (Tourism Planning) การจัดระเบียบการใช้ที่ดินอย่างดีจะทำให้เกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวและมีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่ท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันจะเป็นการป้องกันผลกระทบในทางลบซึ่งเกิดจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมไปถึงการเสนอแนวทางในการจัดสาธารณูปโภคสาธารณูปการของชุมชนเมือง เพื่ออำนวยความสะดวก

แก่นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแวะพักอาศัยของนักท่องเที่ยวก่อนหรือหลังการเดินทางเข้าเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้การวางแผนการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

แผนการใช้ที่ดินของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งเขตการใช้ที่ดิน (Zoning) เป็น 3 ประเภท คือ

1. ที่ดินสงวน (Preservative area) เป็นบริเวณในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเปราะบางเป็นพิเศษ (Sensitive) ต่อการเข้าเยี่ยมชมของนักท่องเที่ยวจึงจัดเป็นเขตสงวน มีการกำหนดกฎเกณฑ์การเข้าไปในพื้นที่อย่างเข้มงวด หรืออาจสงวนไว้ไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในบางฤดูกาล

2. ที่ดินอนุรักษ์ (Conservative area) มีการกำหนดเกณฑ์เข้าชมในเขตรวมทั้งกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีระดับความเข้มงวดลดลงกว่าเขตสงวน

3. เขตพัฒนา (Development area) ได้แก่ บริเวณที่ให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศหรือความเปราะบางต่อคุณค่าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สิ่งก่อสร้างที่จะให้มีขึ้นได้ในเขตพัฒนา เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ศาลาพักผ่อน ที่จอดรถ ท่าจอดเรือ ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

แผนการใช้ที่ดินในเมือง เนื่องจากเมืองเป็นศูนย์กลางอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (Tourism service centre) ขณะเดียวกันก็จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย (ประเภทที่ให้ความบันเทิง) นอกจากนี้แล้วเมืองยังมักจะถูกประกอบไปด้วยโบราณสถานที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ขณะเดียวกันเมืองท่องเที่ยวก็จะมีกิจกรรมเติบโตรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้อยู่อาศัย เกิดเป็นการใช้ที่ดินเมือง (Urban landuse) การวางแผนการใช้ที่ดินในเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงต้องมีการจัดวางผังเมืองเป็นกรณีพิเศษ ประกอบไปด้วยเขตอนุรักษ์ เขตบันเทิงเพื่อการท่องเที่ยว และการใช้ที่ดินเมืองเป็นย่านต่าง ๆ หรือการใช้ที่ดินแบบผสม (Mixed landuse) เพื่อให้การดำเนินชีวิตของผู้อยู่อาศัยในเมืองเป็นไปตามปกติ

12. การเลือกและแบ่งการใช้ที่ดินสำหรับแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล

แนวความคิดในการจัดสร้างหรือเลือกพื้นที่ให้เป็นแหล่งบริการการท่องเที่ยว ควรจะคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ (อ้างในเด่นพงษ์ เจริญทิพย์, 2532)

1. แหล่งบริการการท่องเที่ยวนี้ควรวางแผนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาชุมชนในเมืองด้านต่าง ๆ และพยายามสร้างข้อดีของชุมชนที่ในเมืองไม่มี

2. ในการพัฒนาพื้นที่ ควรที่จะคงไว้ในส่วนของพื้นที่ที่มีคุณสมบัติทางธรรมชาติและพัฒนาในส่วนของพื้นที่ที่มีคุณสมบัติดีกว่า โดยให้สอดคล้องและส่งเสริมพื้นที่ที่มีคุณสมบัติโดดเด่นนั้น

3. ในการลงทุนเพื่อทำกิจกรรมการค้าเพื่อการบริการการท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงนักท่องเที่ยวให้ได้รับความเป็นธรรม เพื่อช่วยเสริมสร้างบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว

4. การบริการต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ควรที่จะให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดระยะเวลา ทั้งในวันหยุดและวันธรรมดา หรือนอกเทศกาลท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถให้ชุมชนภายนอกใช้ได้ด้วย

5. ควรจะให้มีการใช้ประโยชน์สำหรับประชาชนในท้องถิ่นทั้งในด้านสิ่งก่อสร้างและการกระจายรายได้ด้านแรงงานกับการลงทุน

6. แยกกิจกรรมบางประเภทของนักท่องเที่ยวกับชุมชนพักอาศัยที่ขัดแย้งกันให้ชัดเจนและได้รับความสะดวกซึ่งกันและกัน

7. ควรวางแผนควบคุมหรือหลีกเลี่ยงการทำลายบรรยากาศธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน

13. การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว

การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ (อ้างใน ปิยะนุช คงวิทยากุล 2540:26)

1. ความเป็นระเบียบ เป็นองค์ประกอบแรกที่ทำให้เมืองทุกเมืองสวยงาม คำว่า “ระเบียบ” ในที่นี้หมายถึง ความสะดวกในการทำกิจกรรมและการเห็นภาพที่ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย

- ความสะดวกในการทำกิจกรรม ได้แก่ การสัญจรสะดวกราบรื่น การหาสิ่งที่ต้องการพบได้สะดวก การทำกิจกรรมทุกอย่างเป็นไปโดยสะดวก

- การเห็นภาพที่ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้แก่ การที่ส่วนประกอบต่าง ๆ ของเมืองได้จัดรวมกันไว้อย่างกลมกลืน ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกสับสนวุ่นวาย ไม่สกปรก หรือชำรุด

2. ความสบาย หมายถึง ความสบายตามสมควรแก่สภาพ ได้แก่ ความไม่ร้อนไม่หนาวจนเกินไป ไม่มีฝุ่นมากจนเกินไป พื้นที่ไม่แคบแออัดจนเกินไป ทั้งนี้สภาพแวดล้อมบางอย่างไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น สภาพอากาศ แต่สามารถจัดเตรียมบริเวณให้สภาพอากาศนั้น ๆ บรรเทาลงได้

3. การมีภาพรวมที่ชัดเจนของเมือง ช่วยให้ผู้อยู่มาเยี่ยมชมรู้สึกมั่นใจในการสัญจรภายในเมืองนั้น และช่วยให้เกิดความรู้สึกสัมพันธ์กับเมืองนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น และผลโดยรวมก็คือ บุคคลเกิดความประทับใจในประสบการณ์ของการได้อยู่ในเมืองนั้น

4. การมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจน เมืองทุกเมืองจะต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองในด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งเอกลักษณ์ดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดความเข้าใจและรู้จักในเมืองนั้น ๆ มากขึ้น และมีผลต่อเนื่องทำให้เกิดความพึงพอใจในลักษณะเฉพาะนั้น

5. การมีลักษณะเชิงสุนทรียภาพที่ดี หมายถึง มีลักษณะสวยงาม ชวนให้ผู้พบเห็นเกิดความสบายใจและรื่นรมย์ใจ มีสุนทรียภาพที่ดีที่เกิดขึ้นในเมือง ได้แก่ การได้เห็นสวนประกอบต่าง ๆ ของเมืองปรากฏในลักษณะที่กลมกลืน สันนิบาสนซึ่งกันและกัน มีสีสันทที่กลมกลืนหรือตัดกันในลักษณะที่เหมาะสม

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ หรือมีการจับกลุ่มใหม่ของสิ่งแวดล้อม ทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีผลทำให้สิ่งแวดล้อมเดิมหรือสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ได้รับความกระทบกระเทือน เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางใดทางหนึ่งที่อาจจะมีผลร้ายต่อคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อมนั้น ๆ

● ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อม

ความพอใจของนักท่องเที่ยวในการที่จะเลือกแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น มิได้ขึ้นอยู่กับความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานของพื้นที่เหล่านั้นอีกด้วย ที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาพัก หรือมาใช้บริการ และในขณะเดียวกันบรรดาโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้นกลับมีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเหล่านั้นเช่นกัน ซึ่งผลกระทบของแหล่งท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ พิจารณาได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากความเจริญของแหล่งท่องเที่ยว
2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนาที่พักแรมในเขตเมือง
3. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนาบ้านพักอาศัย

(Second home) ในสภาพแวดล้อมแบบชนบท

1.ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากความเจริญของแหล่งท่องเที่ยว
เมื่อแหล่งท่องเที่ยวเริ่มได้รับความนิยม มีการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวในบริเวณ
นั้นมากขึ้น อาจเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมาได้ ดังนี้

1.1 Architectural Pollution เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่ง
ท่องเที่ยวนั้น ๆ ให้มีแหล่งบริการต่าง ๆ เช่น โรงแรมต่าง ๆ ที่ใหญ่โตโดดเด่นแตกต่างกัน
รวมทั้งเกิดปัญหาที่ สาธารณูปโภคต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกันเพราะเกิดทัศนอุจาด
(Visual Pollution) ความไม่งดงามสอดคล้องกันทางสถาปัตยกรรม

1.2 Ribbon Development and Sprawl การพัฒนาและการขยายตัวใน
ลักษณะเป็นเส้น (Ribbon) เกิดจากความพยายามในการจัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับ
ผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ให้มากที่สุด เช่น อยุริมทะเล ก็จัดสร้างสถานที่
ตากอากาศชายทะเลตลอดแนว การพัฒนาลักษณะดังกล่าวเป็นการพัฒนาที่ด้อยคุณภาพ
และไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

1.3 Overloading of Infrastructure แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่สามารถ
บริการสาธาณูปโภค และสาธาณูปการแก่นักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอ
จะเกิดปัญหามลภาวะในสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพของผู้อยู่อาศัย

1.4 Segregation of Local Residents การแบ่งแยกของผู้อยู่อาศัย
แต่ดั้งเดิมซึ่งอยู่ในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เพราะการเข้ามาใช้บริการในสถานบริการ
หรือสาธาณูปโภคในเขตแหล่งท่องเที่ยว มักจะเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าปกติ ซึ่งไม่เหมาะกับ
คนในท้องถิ่น คนท้องถิ่นจึงเลือกที่จะใช้บริการที่สะดวกและประหยัดมากกว่า อีกทั้ง
สภาพทางกายภาพของเขตท่องเที่ยวกับกลุ่มที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่นจะมีความแตกต่าง
กันอย่างชัดเจน จุดแบ่งแยกนั้นจะมักจะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่ซึ่งเป็นการแบ่งแยกกัน
ทางเศรษฐกิจ ผลทางอ้อมที่ตามมาคือ จะเกิดการแบ่งแยกทางกายภาพด้วย

1.5 Traffic Congestion การจราจรติดขัด มักเกิดขึ้นเมื่อมีนักท่องเที่ยว
จำนวนมากเดินทางมาใช้บริการจากแหล่งท่องเที่ยวด้วยเส้นทางเดียวกัน

จากการศึกษาของ Schair (1978) ได้ศึกษาเรื่องนี้พบว่า ปัญหา
การจราจรเกิดขึ้นใน 3 รูปแบบ คือ

- เกิดจาก Mode หรือยานพาหนะที่แตกต่างกัน จึงเกิดความสับสนใน
การสัญจร เช่น มอเตอร์ไซด์ รถบรรทุกสินค้า รถส่วนตัวที่มีความเร็วแตกต่างกัน

- ปริมาณการจราจรที่สูงจนเกินไป โดยเฉพาะในบริเวณศูนย์กลาง (Core)
ของแหล่งท่องเที่ยว

-ความขาดแคลนพื้นที่จอดรถ ซึ่งมักเป็นผลมาจากการขาดแคลนพื้นที่ว่างในแหล่งท่องเที่ยว เพราะทุกพื้นที่มักจะถูกใช้เพื่อ Maximum Utility จนบางครั้งถูกละเลยในเรื่องบริการที่ควรให้แก่ผู้ใช้บริการ

2.ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนาที่พักแรมในเขตเมือง ในด้านของเมือง (Urban Area) นั้น หากมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในพื้นที่เมืองจะมีผลกระทบหลายด้านจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Change in Urban Area) ได้แก่ ที่พักของนักท่องเที่ยว เช่น บรรดาโรงแรมและที่พักต่าง ๆ จะเกิดขึ้นเป็นการพัฒนารูปแบบที่พักอาศัยแบบใหม่ นับเป็น Urban Renewal ได้แบบหนึ่ง แต่ในทางตรงกันข้ามที่พักเหล่านั้น ก็จัดได้ว่าเป็นเสมือนตัวรุกราน (Invader) ของเมืองประเภทหนึ่งเช่นกัน เพราะจะมีการเพิ่มของจำนวนประชากรเมืองให้หนาแน่นขึ้น ขณะเดียวกันก็จะก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด เกิดมลภาวะทางอากาศและเสี่ยงการขาดแคลนที่จอดรถ เป็นต้น

แต่ข้อดีก็คือ เป็นแหล่งงานใหม่ในเมืองเกิดการจ้างงาน สร้าง Multiplier Effect และเป็นการพัฒนาขยายเมือง (Urban Renewal) ที่วิธีหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของที่ตั้ง หรือสถานที่ของเมืองนั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ในกรณีที่โรงแรมมีการออกแบบที่ดี และมีที่ตั้งที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมก็จะทำให้เป็นการส่งเสริมส่วนต่าง ๆ ของเมืองที่ต้องการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3.ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนา Second home ในสภาพแวดล้อมชนบท

บริเวณที่จะเกิดแหล่งท่องเที่ยว มักจะเกิดความขัดแย้งระหว่างการใช้ประโยชน์ในที่ดินอยู่เสมอ Culligan (1980) ได้กล่าวถึงความขัดแย้งในระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับการใช้ที่ดินประเภทชนบทดั้งเดิมว่าจะเกิดขึ้นในลักษณะต่อไปนี้

3.1 ความขัดแย้งในด้านการคมนาคมเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวต้องการการเข้าถึงที่สะดวกสบาย ซึ่งเส้นทางดังกล่าวจะต้องตัดผ่านพื้นที่ชนบทดั้งเดิมซึ่งมักทำการเกษตรก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน

3.2 ความขัดแย้งในเชิงพฤติกรรม

นักท่องเที่ยว: ชอบสนุกสนานทำลายธรรมชาติมากกว่ารักษาสมดุธรรมชาติ

คนชนบท : รักษาธรรมชาติ ดูแลรักษามากกว่าการทำลาย

3.3 แ่งแย่งแรงงาน แรงงานในภาคเกษตรกรรมมักจะเปลี่ยนไปสู่
งานบริการการท่องเที่ยวมากกว่า เพราะผลตอบแทนสูงกว่า

3.4 แ่งแย่งที่ดิน เพราะประโยชน์ที่ต่างกัน

นักท่องเที่ยว : ต้องการที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย บ้านพัก สนามกีฬา แหล่งพักผ่อน

คนชนบท : ต้องการที่ดินเพื่อการเพาะปลูก

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเมือง

● คำนิยามของสิ่งแวดล้อม

Watt (1973) และ UNESCO (1977) ให้ความหมายของคำว่า สิ่งแวดล้อม
คือ สรรพสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งให้ประโยชน์และโทษ เห็นและไม่เห็น
ด้วยตาเปล่า มีทั้งรูปธรรมและนามธรรม สิ่งเป็นพิษ และไม่เป็นพิษ

พระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535
ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพหรือชีวภาพที่อยู่
รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น

● ประเภทของสิ่งแวดล้อม

เกษม (2536) จำแนกประเภทของสิ่งแวดล้อมเป็น 2 ประเภท คือ

1) สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Natural Environment) ซึ่งจะมีลักษณะ
แตกต่างกันไป และมีสิ่งแวดล้อมอื่นประกอบอยู่เสมอ จะเกิดอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึง
มักพบว่า ถ้าสิ่งแวดล้อมหนึ่งถูกทำลายไป มักจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่อยู่
ใกล้เคียง ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งที่มีชีวิต (Biotic Environment) ลักษณะและสมบัติเฉพาะตัว
ของสิ่งที่มีชีวิต เช่น พืช สัตว์ มนุษย์ ตามชนิดและกรรมพันธุ์ที่จะควบคุมลักษณะของตนเอง

2. สิ่งที่ไม่มีชีวิต (Abiotic Environment) มี ชนิดที่มองเห็นได้หรือ
ไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ดิน น้ำ ก๊าซ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อยู่ในรูปของการรวมกลุ่มของตนเอง
หรือกระจายอยู่กับสิ่งแวดล้อมอื่น

2) สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
โดยสามารถมองเห็นได้ จับต้องได้ และอาจมองไม่เห็นก็ได้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นสามารถมองเห็นได้ เช่น บ้านเรือน ถนน เจดีย์ วัด เป็นต้น เป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต

2. สิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือนามธรรมสิ่งแวดล้อม (Social Environment หรือ Abstract Environment) เป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หรือเป็นพฤติกรรมอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย และการแสดงพฤติกรรม เป็นต้น

● คำนิยามของเมือง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2535 ให้ความหมายของเมือง หมายถึง แดน ประเทศ จังหวัด หรือเขตซึ่งเป็นชุมชนหรือเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด

เมือง ในทัศนะของนักภูมิศาสตร์ หรือมนุษยวิทยา หมายถึง แหล่งที่เป็นศูนย์กลางของมนุษย์ในการครอบครองที่อยู่อาศัย การพัฒนาที่ดินโดยเฉพาะในด้านทำเลที่ตั้ง การจำแนกพื้นที่ และการเปลี่ยนแปลงขนาดที่ตั้งและสภาวะในชุมชน เมืองจึงเป็นคำแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันระหว่างมนุษย์กับท้องถิ่นนั้น

เมือง คือ บริเวณที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานรวมกันอยู่หนาแน่นเป็นชุมชน (community) และประชาชนส่วนใหญ่มิได้ประกอบอาชีพเกษตรกร หากแต่ประกอบอาชีพในการทำอุตสาหกรรม หรือให้บริการ

● การก่อรูปของเมือง

Gordon E. Cherry (1974) กล่าวว่า การก่อรูปของเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญดังนี้

1. ขนาดของเมือง
2. ความหนาแน่นของเมือง มีความสัมพันธ์กันและเกี่ยวข้องกับจำนวนประชากรและการใช้พื้นที่ของประชากร
3. รูปร่างของเมือง ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ เส้นทางคมนาคมจะกำหนดรูปร่างของเมืองในระยะแรก แต่ในระยะต่อมาจะเกี่ยวกับผู้ออกแบบเมืองว่าต้องการให้เมืองมีลักษณะอย่างไร

4.การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Urban Landuse) เมืองต่าง ๆ อาจมีการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกันไปทั้งประเภท และขนาด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน้าที่ (Functions) ของเมืองนั้น ๆ

5.สภาพของเมือง (Condition) เป็นการพิจารณาถึงขีดความสามารถของเมืองในด้านกายภาพของพื้นที่ ในการรองรับบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของเมืองให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลประโยชน์ของผู้พักอาศัยในเมืองนั้น ๆ สภาพของเมืองจะแตกต่างกันไปตามพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของเมือง นักผังเมืองจะเกี่ยวข้องข้องกับการปรับปรุงสภาพ และมาตรฐานของเมืองอยู่เสมอ

สภาพแวดล้อมเมือง หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายในเมือง โดยจำแนกออกเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ฯลฯ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น จำแนกเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น อาคารบ้านเรือน การใช้ที่ดิน เมือง เป็นต้น และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การประกอบอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย เป็นต้น

ในการศึกษาคั้งนี้ จำแนกสภาพแวดล้อมเป็น 3 ประเภทคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางสังคม โดยศึกษาว่าจากการพัฒนาการท้องเกี่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้ง 3 ประเภทในเมืองพญาอย่างไร ทั้งในแง่ผลกระทบด้านบวก และผลกระทบด้านลบ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฝ่ายวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2526) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยตรง ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อประชาชนภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อประชาชนทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกนั้นชาวภูเก็ตยอมรับการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพแก่ประชาชน และนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น ส่วนในด้านลบนั้นคือการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าครองชีพและอาชญากรรม สำหรับบทบาทในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมของชาตินั้น ชาวภูเก็ตผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างประเทศได้นำเอาวัฒนธรรมที่ขัดกับสังคมไทยมาปฏิบัติ ในด้านการแต่งกายและความประพฤติในที่สาธารณะอันเป็นช่องทางให้เยาวชนเลียนแบบได้ และเป็น

ผลร้ายต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวช่วยให้ชาวภูเก็ตได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นหาดทราย เกาะแก่ง หรืออ่าว

ธรรมวงศ์ อุทัยรังษี (2529) ได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินในบริเวณเกาะสมุย สุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากกิจกรรมท่องเที่ยวเข้าไปมีบทบาท การตั้งถิ่นฐานของชุมชนจะถอยร่นเข้าไปยังตอนในของเกาะ ซึ่งเป็นสวนมะพร้าวและที่สูง นอกนั้นมีกระจายอยู่สองฟากของเส้นทางคมนาคมที่ก่อสร้างขึ้นใหม่ บริเวณชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการขยายตัวของการใช้ที่ดินทางการท่องเที่ยว พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่พาณิชยกรรมและบริการต่างๆ ชาวเกาะสมุยส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเพราะการท่องเที่ยวช่วยสร้างงานสร้างอาชีพทำให้ที่ดินมีราคาสูง แต่ในทางกลับกันการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต พร้อมทั้งนำไปสู่การกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร ส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตทั้งภาคเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอนาคต ตลอดจนปัญหาการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินและการย้ายถิ่น

ประภาวดี เผ่าทองจีน (2537) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี พบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวของการใช้ที่ดิน 2 ลักษณะ คือ การขยายตัวของสถานที่พักผ่อน ประเภทโรงแรมและรีสอร์ทต่าง ๆ และการขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์ ในรูปคอนโดมิเนียม สนามกอล์ฟ และที่ดินจัดสรร ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มชายฝั่งทะเล กลุ่มชุมชนเมือง กลุ่มแก่งกระเจาน และกลุ่มฝั่งตะวันตกของอำเภอชะอำ โดยพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบสูงสุดคือ พื้นที่ชายฝั่งทะเล ในสาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ด้านการใช้ที่ดิน และโครงสร้างพื้นฐาน สาขาคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตในด้านสุนทรียภาพ และสาขากายภาพด้านภูมิสถาปัตย์ พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบรองลงมาคือ พื้นที่ฝั่งตะวันตกของอำเภอชะอำ โดยมีผลกระทบที่อยู่ในขั้นรุนแรงมากในสาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ด้านการใช้ที่ดิน และสาขาคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม สำหรับพื้นที่แก่งกระเจาน ผลกระทบขั้นรุนแรงมากมีเพียงในสาขาคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ด้านการใช้ที่ดิน ส่วนพื้นที่ชุมชนเมืองไม่มีผลกระทบที่รุนแรงมาก การแก้ไขและควบคุมผลกระทบ ได้เสนอแนะให้มีการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน กำหนดมาตรการทางภาษีเพื่อควบคุมการใช้ที่ดิน การจัดทำผังเมืองรวมและกำหนดบทบาทของชุมชน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและ

หาแหล่งน้ำดิบเพิ่มเติม และมาตรการทางภาษีควบคุมการกว้านซื้อที่ดิน และสนับสนุนอาชีพเกษตรกรรม

Noronha (1979) ได้ทำการศึกษา เรื่องการท่องเที่ยวในเกาะบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ และส่งผลกระทบต่อรูปแบบการกระจายของประชากรและการใช้ที่ดิน ได้แก่ การเพิ่มจำนวนของประชากร การกว้านซื้อที่ดินเพื่อการเก็งกำไร การขึ้นราคาที่ดิน หรือการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากภาคเกษตรกรรมไปสู่การค้าและบริการ กล่าวคือ ในช่วงปี ค.ศ. 1971-1981 เกาะบาห์ลีมีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงถึง ร้อยละ 2.5 ต่อปี ส่วนในเรื่องราคาที่ดินมีราคาเพิ่มสูงขึ้นในซามูร์ซึ่งเป็นชุมชนเมืองแห่งหนึ่งในเกาะบาห์ลีถึงร้อยละ 79-114 และที่คูตาร์พบว่ามีราคาเพิ่มสูงขึ้นถึง ร้อยละ 43-100 ในทางตรงกันข้าม สวนหรือไร่นาราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นเพียงร้อยละ 50 เท่านั้น การซื้อขายที่ดินในบาห์ลี ส่วนใหญ่ขายให้แก่คนต่างถิ่น โดยเฉพาะชาวอินโดนีเซียที่มาจากกรุงจาการ์ตา

Wahnschaff (1979) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการลงทุนอย่างเป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผนในกิจกรรมท่องเที่ยว ศึกษากรณีเมืองพัทยา ซึ่งผลการศึกษา พบว่า มีการลงทุนอย่างเป็นแบบแผนเกิดขึ้นในเมืองพัทยามากมายเช่น นับตั้งแต่ธุรกิจโรงแรม หรือสถานตากอากาศชั้นหนึ่ง บาร์ ไนท์คลับ ภัตตาคาร และร้านขายสินค้าที่ระลึกส่วนการลงทุนที่ไม่เป็นแบบแผน ที่พบเห็นมาก ได้แก่ ธุรกิจรถสองแถว ธุรกิจให้เช่าเก้าอี้นั่ง สก๊อตเตอร์ เป็นต้น โดยมีคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของและดำเนินกิจการ การลงทุนทั้งสองประเภทดังกล่าวจะเป็นปฏิปักษ์ต่อกันเนื่องจากขัดผลประโยชน์ในเรื่องการแย่งชิงลูกค้าคือนักท่องเที่ยว และการลงทุนประเภทมีแบบแผนมักได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ แต่การลงทุนประเภทไม่เป็นแบบแผน ซึ่งเป็นธุรกิจของคนในท้องถิ่นมีการดำเนินการไปตามยถากรรม โอกาสพัฒนาจึงมีน้อย ทั้งนี้เนื่องจากขาดการส่งเสริมจากภาครัฐ กอปรกับมีขีดจำกัดในด้านเงินทุน จึงทำให้คนในท้องถิ่นไม่มีโอกาสแสวงหาผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้เต็มที่ การเพิ่มพูนรายได้และประสบการณ์ จึงเป็นไปได้น้อยมาก ดังนั้นสถานภาพของคนในท้องถิ่น มักเป็นเพียงลูกจ้างในสถานบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะ โรงแรม และสถานที่พักผ่อนมีจำนวนน้อยมากที่มีโอกาสเป็นเจ้าของและดำเนินกิจการของตนเอง